

UN CAP DE NÚVOL

AL DISTINGIT POETA JOSEPH PUJOL Y BRULL

I

ENCARA durava la primera part quan entrà en l' envelat l' Arcís. Feya un posat de *tant se me'n dona*, que qual-sevol que no li hagués conegut lo geni li hauria pegat una plantofada... ¡Passar ab indiferencia semblant per davant del sarau tan animat y tan lluhit!

Perque — deixéumho dir tot — festas majors més lluhidas que la de Ribadaurada no se 'n solen veure per aquesta terra. Y aquell any sobre tot, ¡no us dich res si havian de serne de xamosas las funcions d' iglesia y las balladas y 'l tiro á la rodella y tot lo altre plegat, haventhi contrapunt entre 'l jovent del Arrabal y 'l del barri d' en Cistella!

Que 'ls del Arrabal feyan l' envelat de tantas canas de llargada... ¿Sí? Donchs los altres, los del barri d' en Cistella, 'l farian de tantas canas y pico.

¿Los del barri d' en Cistella hi posavan vint y cinch ara-

nyas? ¡Vatua 'l mon dolent! Los altres n' hi posarian vint y vuyt... y fins trenta ó cuarenta si convingués...

Y está clar; ab aquella competencia desfeta succehí lo que succeheix sempre en tals cassos: lo *punt* existent feu que resultés més sobreixenta y més engrescadora que may aquella festa, cosa que potser sense 'l *punt* no hauria passat.

II

L' Arcís s' havia quedat boy plantat, mitj embadocat, guaytantse las alegroyas parellas... ¿Qué debia tenir aquell minyó? ¿Per quíns set sous no havia de pendre part en la dansa, que, en bona fe, convidava á serhi?

Y aixó que l' Arcís era dels que pagavan sempre més cuota pera contribuir á la festassa... Y aixó que ell sabia per experiència que totes y cada una de las pubillas, y las no pubillas també, que omplian aquella nit l' ample envelat ballarian ab ell mitja dotzena de valsos llisos á mans besadas, com qui diu.

Donchs ¿qué rediatxus tenia pera quedarse d' aquell modo, allá, tot sol com un estaquírot, més que més sabent que las xicotas lo trobarian molt á faltar?

Veyám. Donarém una llambregada pel sarau, á veure si aixís potser esbriném alguna cosa de lo que 'ns cal saber.

¡Bona la hem feta, Geroni!... Tot just entrém y ja se sent á má dreta y prop mateix dels músichs un xiu-xiu animat y típich, barreja de riallas mitj trencadas y de sospirons esmortuits que tant se valdria ser cego y sort pera no coneixer que es cosa de fadrinetas.

Y quín be de Deu de fadrinetas las duas d' entre totes las que 's bellugan y llambregan á tots cantons que 'ns convé coneixer!... Quína rossa mitj moreneta la una!... Quína morena saladíssima la altra!...

Ecoltemlas; no perque sia una indiscreció, sino perque parlan en un to que fa de bon sentir las.

—¿De bona fe t' ha demanat aquest llessamí 'l Xich, Qui-meta?

—¡Donchs me l' ha demanat!—contesta la anomenada, que és la moreneta dels ulls negres.

—Be, dona, no t' acaloris, que no n' hi ha per tant!... Pero com que jo ja sé prou per que te l' ha demanat!...

—Ho sabs? Bueno, guárdatho!

—Uy... uy... que estém enfilats!—salta la rossa, que respon al nom de Margaridoya y fa una planta d' uns dinou ó vint anys molt ben portats.

Y després de mitj riure d' una manera que hauria fet mal d' ulls á més de quatre hereus que s' hi haguessin fixat, agafá una má de sa companya y áb un to de veu persuassiu y dols li digué:

—Escolta, Quimeta; l' Arcís m' está mirant desde la entrada del envelat.

—Tant se me 'n dona!

—Ah, mentidera!...

—Vaja, no vull que 'm parlis d' ell, y s' ha acabat.

—Bueno, filla, tu mateixa; — contestá la Margaridoya posantse seria tot d' un plegat.

Un silenci molt breu seguí á aquell diálech, per quant va ferse sentir desseguida la introducció d' un vals de socis.

La Quimeta de sobte 's torná tota roja; s' animá la hermosa mirada de sos ulls negres y serens, y estrenyé nerviosament lo mocadoret de batista que tenia á la má.

Era que l' Arcís, passant casi be frech á frech d' ella sense mirarla solament, aná á demanar aquell ball á la Margaridoya.

III

La alegre minyona sortí de bona gana agafantse del bras del Arcís.

Be sabia que ell no era per ella mateixa que la anava á treure, sino per fer gelosía á sa companya; mes com tenia molt bon cor, no volgué descontentarlo ni ferlo quedar malament als ulls de la Quimeta, la més directament interessada en aquell bat-y-bull.

—Sabs, noy, que estém molt motxos?—hagué de comensar per dir la Margaridoya á son ballador, quan al acabarse la primera volta del vals vegé que ell no obria la boca.

—¡Ca, no ho creguís! — contestá l' Arcís sense mudar de posat.

—Sí, engányam, que soch una nena!... Pobret! ¿Qué 't pensas que no ho sé quína mosca t' ha picat?

—Ja veurás... Un no está sempre del mateix humor, y....

—Bah, bah!... No mereixes que 't sia amiga, fill. Vull dirte que jo en aquets mals d' enamorats ¿m' entens? ja sé 'l pa que s' hi dona, home.

—Qué vols dir ab aixó?

—Qué vull dir? Que tant tu com ella sou un parell de... no m' ho fassis dir.

L' Arcís no contestá. Tornaren á donar un tom de vals llis. Y com si alló hagués reviscolat al hereu, al parar fou ell qui digué á la bonica rossa:

—Be, que heu parlat alguna cosa sobre aixó ab *aquella?*...

—No ho creguís... Gens ni mica,—respongué la Margaridoya enganyant al Arcís, al objecte d' interessarlo més en la conversa.

—De debó?

Are la xicota feu una mitja rialla que á son ballador li feu l' efecte d' un jerro d' aygua pel damunt.

—Vaje, dígam, dígam d' una vegada lo que t' ha dit aquella beneyta.

—Lo beneyt potser que al cap de vall ho sigas tu.

—Bueno; ¿qué t' ha dit?

—M' ha dit... que no mereixes que t' estimi ni una gota... ni una gota!

—Endavant! Qué més?

—Ha dit després, y te molta rahó, que are mateix es hora de que posis una mica de seny...; que ella no t' ha donat ni 'l més petit motiu pera que li fesses mala cara, y també te rahó.

—Just; defénsala are tu! No 'm faltava res més!... Apa, vina, que tothom balla y nosaltres tan tranquils...

Y 's posaren á donar l' últim tom d' aquell vals.

—Vaja, gracias á Deu, are deus dir tu; ¿no fa, noy?

—Per qué?

—Perque s' ha acabat... Si haguesses ballat ab la Quimeta, ray!

—Tant se val, dona.

Aixís dihent arribaren al puesto. La Margaridoya no pogué menos d' entendre's al veure 'l posat trist y desconsolat de la Quimeta.

—Y aixó, noya; ¿que no has ballat?

—No.

—Ella que sabia!—saltá l' Arcís sense mirársela y com si contestés no més que á sa balladora.

—Me fa mal lo peu,—respongué la Quimeta, volguent donar á comprendre al hereu que si no havia ballat aquell vals no era per falta de balladors.

—¿Per qué ho dius aixó, noy?—pregunta la Margaridoya.

—Perque 'l ballar es la cosa més tonta del mon, ben mirat.

—Bah! Bah!, hereu; qui no 't conegui, que 't compri.

En aquell moment passava un company del Arcís y feu á aquést senya pera que se li acostés.

No li podia venir millor al enamorat minyó, aquell estirabot per plantar altra vegada á la Quimeta, com efectivament ho feu, allunyantse sense dir un mot.

IV

Mentrestant la Quimeta per més que feya la desentesa, no deixava d' estar un moment neguitosa, ni quieta; contestant ab mitjas paraulas á las que li deya sa agradosa companya, ab lo bon fi de distréurela, y mirant furtivament al Arcís cada cop que aquest passava per aquell indret.

¡Pobre Quimeta!... Estimava massa á aquell malagrahit perque li pogués guardar ni un borrall de rancunia... Si ell podria fer d' ella lo que volgués... Pero aquell cop, ¡vaja! aquell cop tota la rahó era d' ella... ¿Per qué s' havia enfadat, total, l' Arcís?... Miréu si fa riure: perque ella havia compromés un ball, ó, més ben dit, havia consentit que li compro-

metés lo Xich, un xicot tan poca solta com lo Xich... Ella li concedí aquell ball ab fi de bé: porque si no ¡ja estava fresca!... no se l' hauria tret del demunt en tota la nit... Donchs, per aixó, per aixó sols era que l' Arcís li va comensar á fer mala cara y á no dirli res més desde la primera massurka, que era 'l ball que 'l Xich li havia demanat... Malagrahit, més que malagrahit!... De massa que l' estimava ell se 'n valia...

S' acabá mentrestant la primera part: l' Arcís no s' acostá per res á las cadiras ahont seyan la Quimeta y la Margari-doya.

Lo pare d' aquésta s' alsá y avisá á las donas de que era cuestió d' anar á pendrer alguna cosa, lo que menos per fer passar la set.

La Quimeta aná ab la colla, porque una germana seva, casada, que la acompanyava, també se n' hi aná.

Lo Xich y l' Arcís sortiren de tras cantó y passant per davant de la taula ahont era la Quimeta ab los seus, se 'n anaren al cap-devall del café.

Lo mosso 'ls hi serví una gaseosa á cada hui; y després de beurer lo primer trago l' Arcís digué á son company sense demostrar gran interés:

—Be, ara ves lo que tenías de dirme, Xich.

—Home, ja veurás—comensá per respondrer l' anomenat, que era un minyó de molt poca fatxa, prim, una miqueta tartamut y gens agraciad de semblant.—Jo no voldria pas que t' haguessis enfadat a...a...ab mi... vull di..di..dirte que...

—Be, d' ahont surts ara ab aquest ciri trencat!—replicá l' Arcís, ab lo mateix to de malhumorat.

—Escolta, Arcís... e ..e...escolta: jo no sa...sa...bia que ab la Quimeta... a...a...anesseu pel terme sério; en bona fé que no ho sabia... Ves si me'n havia de saber de greu que pe..pe.. per mí... haguessiu tingut renyinas...

—¿Quánts balls l' has anada á buscar tu?

—¡Ay, sant cristiá...! Un, y encara gracias... be ho deus haver vist prou... Y no vull que t' pensis res de mal, porque mira: ella m' ha estat parlant de tu tota la ma...massurka... Ja t' dich jo que me 'n ha omplert la...la...las butxacas. Fins no 'ns havém sabut avenir... porque quan e...e...ella donava un giravolt cap á la dreta jo 'l donava cap á la esquerra... Está clar: la xicota estava tan distreta...

—No; ja 'm penso que no será perque tu no 'n sápigas.

—Pse!... Ja...ja...ja veurás... faig com tots. Bueno: ara m' agradaria noy, que no quedessim pas desamichs, per una futesa com aquesta.

—Fuig home... ni pensarho.

—Es que per aixó... ¡Oh! y a...a...ra las veig... Te: míralas; botavant! Si la...la...las hi hem passat pel davant y tot.

—Calla, home, calla... Y no senyaliis... que 's podrían pensar...

V

Va comensar la segona part ab un vals-jota d' aquells tan reixinxolats y que fan ballar las camas sense volguer. En un dir *Jesús* l' envelat quedá casi ple de parellas.

Las fadrinas rumbejavan ab aquells hermosos vestits blanchs en sa majoria plens de cintas y botonets lluhents y tothom, qui més qui menos, voltejava aquell ball ple d' encís, no essent los menos los que feyan anar la llengua ab la mateixa lleugeresa que las camas, per dirse cosetas dolsas ó maliciosas y escayentas, segons l' humor y 'l natural de cada hù.

Mentres s' acabava 'l vals arribaren la colla de la Quimeta, colcantse en lo mateix lloch d' avans.

Prop mateix de la Quimeta s' hi havia assegut ara una rosseta ab qui á la primera part hi ballá l' Arcís dos ó tres balls y estava al altre costat del envelat mentres succehiren totes aquellas trifulgas de que ja vos he parlat.

Aquesta rossa fou la que aná á treurer, donchs, l' Arcís per la americana que seguí al primer vals.

Mes l' hereu no comptava ab que la minyoneta podía tenir los seus compromisos, y rebé una carabassa que 'l deixá blau. Aquest detall que no passá desapercebut á la Quimeta omplí d' alegría l' ánima de la enamorada noya que en aquell moment havia fet una abrassada á la rosseta.

L' Arcís quedá un moment sense saber lo que li passava.

Sort que la Margaridoya, que no havia apartat ni 'ls ulls de la enfadada parella ni la atenció d' aquell enfado, cridà al hereu, com moguda per una repentina idea:

—¡Arcís!

—¿Qué vols?

—Ves, que la Quimeta no sé qué t' havia de dir...

¡Ah sí?—feu l' hereu afectant indiferència.

La Quimeta comprengué la intenció de sa bona amiga: l' amor propi y l' afecte vers aquell homé lluytaren per curts moments en lo seu cor... mes á la fi vencé 'l més fort que era l' últim y respongué ab tó ple de dolsura y humilitat.

—Volía saber... si vols ballar ab mí aquesta americana.

L' Arcís li oferí 'l bras sense dirli una paraula; mes dirigint primerament una mirada d' agraphiment á la Margaridoya.

Després los dos *renyits* de per riurer... se perdéren entremitj de las parellas.

RAMON MATEU.

Mars de 1893.

À JESÚS CORONAT D' ESPINES

I

Jo dels misteris del sant rosari
sempre granejo los de dolor;
y á cullir roses vaig al Calvari,
¡no les mereixo les del Thabor!

II

Dau les corones á qui les vulla,
les de la terra s' han de marcir;
jó 'n vull una altra que 'l vent no esfulla,
mes ab la vostra la haig de teixir!

III

¿La poesía que he tant aymada
voleu llevarme de brot en brot?
¿Voleu la lira d' or que m' heu dada?
Preneu ab ella mon cor y tot.

I V

Donau als altres honor y gloria,
á mí 'ls oprobis, burla y menyspreu:
no vull la palma sens la victoria:
ma palma sia la vostra Creu.

V

Dau á altres llabis vostres oracles,
vostra ciència dau á altres fronts;
á má més pura vostres miracles,
jo més m' estimo vostres afronts.

V I

Donau als pobres vostra riquesa,
donau als tristos vostre somris;
mostrau als cegos vostra bellesa,
delsa bestreta del paradís.

V I I

Sian les vostres olors divines
per qui vos haja robat lo cor,
jo sols demano vostres espines,
¡oh Rosa vera del meu amor!

JASCINTO VERDAGUER

GELOSÍA

Á LA SENYORETA CLOTILDE VIÑAS

Sota un tros de cornisa mitj trencada
del mur, negre de vell, que feya cerca
á un jardí de fruyters, lliris y rosas,
soñ níu va entreteixir una oreneta.
Molt prompte desde 'l clos, era una tarde,
quan la llum ja declina, la va veure
una hermosa donzella que jugava
dessota l' abrigall d' una pomera;
y ab los mots, que sens dirse, 'ls ulls explican
encantada li deya: «¡Has d' ésser meva!
mentres ágil pujant de branca en branca
li servía d' escala la pomera.
«No tingas por de mí» deya la nina
contemplant carinyosa á l' oreneta,
y amoixant ab sos dits entretinguda
lo fí plomall que li semblava seda.
«Sola has vingut, y al fer aquí ta cambra,
has trobat una amiga; si altrás terras
te llénsan ab despit, jo aquí t' acullo;
ja 'm tens á mí; no busquis pas parella;

jo 't vetllaré com vetlla al fill la mare;
quan brilli 'l sol, mon cap per la finestra
sortirà pressurós, dante 'l bon dia,
mentres fássis un cant com á contesta.
Cap més amor, cap més, com lo que sento
per tú, sér estimat, tot ignoscencia
que 'm pagarás fidel, no com los homes;
las promesas que 'm fássis serán certas.
Jo 't cuydaré de tot; quan las ruixadas
te vulgan desfé 'l niu, jo ab herba seca
veurás tú com t' ajudo á entreteixirlo
conservante 'l xopluch que 't 'nava á pendre.
Centinella per tú, cada vesprada
mos cants allunyarán las aus de presa
que volan quan es nit, que ningú guayta,
servintse de sos ulls com á llanternas.
¿T' agrada lo que 't dich? Be; donchs no 't moguis:
vuy posar en ton coll una cinteta
blavosa com lo cel de nostra patria,
per véuret de ben lluny quan volatejas.
Tú tornarás, no ho dupto; quan emigrís
servarás lo recort de qui t' espera;
quan travèssis la mar, una mirada
carinyosa 'm darás fins á revéure.
Recordarás per sempre á ta companya
quan creuhant del desert la plana extensa,
movent ton cos blavench freguí escapantse
á intérvalls repetits la calda arena.
Recordarás que lluny, lluny de la costa
hi ha una casa y un niu que á tú t' esperan,
que 's condolen de pena y d' anyoransa
baix l' ombra del amor per una aucella.
Tindrás en ta memoria aquest celatje
més brillant y més pur que en cap més terra,
mantell d' un poble esclau de ta hermosura
quan admira ton vol; quan te contempla.
Me dius que sí; m' ho dius ab tas cantadas;
jo may t' olvidaré; tindré en ma pensa
lo ressó de tas notas amorosas;
mon somni endolsirá ta silueta.»

Y agafant al aucell ab sas manonas
va nuharli en lo coll la cinta aquella;
va besarlo en lo bech; lo deixá lliure,...
y ell lleuger va volar, lluny, fins á pérdres.
Mes, tots los anys, quan fósas las nevadas
despertava 'l somrís de primavera,
movent las alas boy cantant, cofoya,
tornava al niu de fanch la hermosa aucella.
Mes ¡ay, pobreta! es somni la alegría
y es brill de la fortuna una centella;
se mostra un sol instant y 'ns cega á voltas;
quan torném á obrí 'ls ulls, ni rastre 'n queda.
Era un vespre d' Agost. La marinada
removia l' alé de brisa tébia,
y un jurament d' amor va repetirse
ben prop del niu, á sota la pomera...
De bon matí, tot just mitj clarejava,
baixá al jardí per flors ja la donzella,
y al peu de la cornisa mitj trencada
va veure entre l' herbám lo niu en terra.
Lo plor del sentiment ratllá sa cara,
desprenentse afanyós de sas parpellas.
«¡May més t' olvidaré! vaig dirte un dia.
¡Ja 'm tens á mí, no busquis pas parella!...
Jo t' he enganyat; un altre amor de l' ánima
me va fer olvidar de mas promesas.
¡Pobre aucellet! Has mort de gelosía!
¡Vas ohir nostras veus en la pomera!»
Y és cert, puig al compás d' aquellas notas
d' aquells dos cors enamorats despresas,
al impuls ignorat de gelosía
lentament va morir-se la oreneta.

J. PUJOL BRULL.

Mars de 1893.

LLEGENDA

Segons conta la llegenda,
si la memoria no 'm falla,
fa molt temps que al mon vivia
una donzella galana
de sas companyas volguda
y dels homes respectada.
No ho feya aixís una fera
de forma horrible y extranya,
que á tot' hora nit y dia
rondava entorn de sa casa
y devorava famélica
tot lo que á son pas trobava;
mes sa set de sanch may veyá
en sa ampla gola apagada,
que 'l monstre á la tendre verge
volia sols devorarne
y sens treva la seguia
y ab ardiment la empaytava.
La nina d' esglay sadolla,
marciánseli en sas galtas
las duas bonicas rosas
com las del Abril galanas;

lo temor torná 'l cos trémol
y 'l dol feu niu en son ánima.

Quan notaren que perdia
la nina 'l coló en la cara,
per causa de que la fera
á tot moment la aquissava,
lo monstre á matar sortiren
los homes de la encontrada,
mes y tot los valerosos
al véurelo reculavan.
Lo més jove que hi havia,
brau guerrer, pren sa corassa,
cenyeix en lo front son casco,
la rodela al bras penjada,
que porta una creu vermella,
y en la destra férrea llansa,
y montat en valent poltro
ab lo monstre ardit s' encara
y aprés de forta escomesa
y sanguinosa batalla,
extesa á sos peus s' ajoca
la fera monstruosa y rara,
que mor fent un ronch bruel
que fa estremir las montanyas.

Si lo poble está content
de victoria tan granada,
be ho está més la donzella,
que torna fresca y galana,
que en sas galtas esmortuidas
li reflloreixen encara
duas rosas més hermosas
que las que avans s' hi oviravan
y en lo brill de sos ulls negres,
que lo temor entelavan,
se li reflecteix la joya
que cova dintre son ánima.
Lo valerós jovencel
que guanyá tan gran batalla
entre 'ls sants del alt Empir

hi te perdurable estada:
per lo cavaller Sant Jordi
la terra tota l' aclama.

També avuy com alashoras
una nineta galana
per perfidiós enemich
se veu tot' hora assetjada.
Prou te faels servidors
que volen d' ell deslliurarla,
mes corpresos per l' esglay
no gosan plantarli cara.
¡Gloriós cavaller Sant Jordi!
Vos que podeu fer miracles,
empunyeu un altre cop
en vostra má férrea llansa,
y á la nina deslliureu
de la mort que la amenassa.
L' enemich es fort y brau,
la nina tan estimada
es la que tots anomenan
nostra Patria Catalana.

LLUIS TINTORE MERCADER.

Abril 1891.

OR FÍ

MARXÁVAM de Taradell cap á La Guixa, envers mitja tarde, tal dia com avuy, també venint de la fira de Santa Llucia; y cabalment que si avuy nos hi pelém de fret, bona rufagada de neu nos hi va aixuplugar aquell dia. De tal manera, que en essent aquí baix al Hostal Nou, nosaltres y molts d' altres corrents á fícantshi, pena de morir glassats.

Féyam rotllo tot escalfantnos á la cuyna ab la gent de cal Pau Llovateras, que venían d' enjoyar á la noya gran, aquesta d' assí de la Casa Grogá. Oy, que qui l' ha vista y la veu, vaja; aviat no semblan las mateixas. Pensar aquell joch d' arrecadas que se li asseyan á las espatllas; aquell pet de faldillas de llana que semblava *aquí la reyna*; y aquell argull de cara que ellas hi posan y que *Dèu nos engort*: y al cap de quatre dias, te; fetas un paller escorxat. Sino que es un dir aixó; que tots nos hi hem trobat, y al temps li dona un hom alló que passa.

Y vull dir, que parlant de la *quinta* y torna *quinta*, per sobres que també anava ab ells lo Sidro de la Casa Grogá, 'l seu xicot; se las havían que no 's podrían casar fins y á tant que hagués passat lo *treni* de la lley, com ho cantava la lli-

cencia. Sino que ho tenían á prop; y ho volían urmejar tot, pèr quan vingués Ninou, tenir esposallas. De quína manera 's queixava tothom d' aqueix estrafalari de govern y que aixís nos lleva la pell al poble, aixó contarho: qui n' hi deya una qui una altra.

—*Lo certus es*,—deya en Pau, l' avi Llovateras, que no 's pot ignorar que era un dels homes de més pes de La Guixa—que si un hom fa un pago de gust es per traurer un noy d' haverse'n d' anar de casa. Y es saber que un hom s' esdarnega; y si s' endeuta s' endeuta. Alabat sia Deu, jo m' ho considero una pedregada com una altra. Be que avuy, ja 's pot dir que no hi ha home en quant per ferte un favor, com aquell temps.

En aquell temps—va anar dihent—lo meu pare, que Deu l' hagi perdonat, guardava quatre doblas de quatre per quan s' esdevingués aqueix cas. Un hom no sap may lo que ha de venir. Com d' efecte; ab un any se 'ns va colltrencar la mula: va passar un marfuga á la plana que va deixar á tothom sense gudalls; y per acabarho d' adobar jo tirava la quinta. Es un fet, que quan s' está de pega, totas las cosas surten á la inversa. Si hi hagués set un número més baix, jo 'l treya.—No 'm ve pas de nou, va dir lo pare. Veyám qué Mare de Deu será, be fora mal que d' un modo ó d' un altre no ho componguessem. La mare no tenia altre cabal per comprarme que una bona cosa de llágrimas y parenostres. Mes en quant d' anarhi, ningú 'n feya pensament. Lo pare llevaba nort de pendre diners á mals y tot, si tant l' apuravan. Ve, que d' entre aquells companys que un hom te y que no se li cara-giran, hi havia l' avi d' aquest minyó que ara se 'ns ne vol portar la nostra noya á casa seva. Per temps havia sigut de la mateixa colla y á n' al pare li semblava que encara li duya la mateixa voluntat.

Ab aixó, una festa á la tarde 's va deixar caurer á Santa Eugenia, que aquell home hi vivia, per veurer si se 'n podia refiar. Donchs, no solzament li varen fer una bella arribada, convidantlo á fer beguda y tot lo menester, sino que 'l Semol, aquell masover, amich de debó del pare, li va fer aixís:

—Tot lo que hi ha á casa es teu: ja ho sabs, com jo 'm confiaría de casa teva. Tinch una bella pena de no poder dir —quánt vols, aquí ho tens. Y no t' ho puch dir perque l' una

derrota m' ha encalsat á l' altra, y m' atrapas ben aixugat. No vos penseu: quan l' avi Semol li deya aixó 'ls ulls li espurnejavan. Mes podria ben ser que encara hi hagués un remey: y ben segur que hi será. Sortosament l' Andreu, un cunyat que tinch á Sant Juliá, no fa gayres dias que, pensantse que me 'n faria servey, tot parlant d' aqueixas trifulcas nostras que t' he explicat, nos va dir que sempre tenia una dobla de quatre per traure á port un amich. Per lo que 'ns dius, tu ab aqueixos diners, ja farías lo teu fet. Tu demà te n' hi vas; y jo ja l' hauré vist, y no sospito que 'ns fassi quedar malament. Te donará l' unsa —

En comptes del pare, me n' hi vaig anar jo, que era igual. Y donchs aquell home que no m' havia vist may, de la treballada estant me va veurer venir; y qué 'm sé jo, tal vegada s' ho va pensar per la retirada que jo donava á n' al pare. Lo fet es que 's va aixecar y m' escomet avans de dirli res jo, y 'm diu aixís, signant la escopeta que jo duya, com aquell que va á cassar.

—Noy gran: ¿Qué buscas la llebra?

—Si; be la cercava—jo li vaig dir ab la mateixa frescura.

—Donchs vina, que jo te la sé al jas. Entra.

Y ficantnos tots dos á casa seva que era allà al morro, ell se 'n pujá á dalt, per tornar á ésser á baix desseguida, y portant á la má y ensenyántmela una dobla de quatre, va fer aixís:

—Míratela, Sidro; ¿es aqueixa la llebra?

—Si vos ho voléu, sí: li vaig respondrer.

—Donchs apa, y bon profit: diu: y mira: no 'ns ve á un any; pero quan me la tornis, la vull rodona, y d' or, com aquesta. Ara vina, y pendrás un bossí ab nosaltres. Hi vas ó no, vaig tenir de menjar y beurer, tot confós de considerar, qué bon home havia d' ésser aquell Andreu, que aixís donava socós al próxim.

Jo m' hauria estalviat las caixaladas, per poderli tornar ben aviat. Pero ell m' havia dit tan resolt.—No 'm ve á un any—que fins que, alló que 's diu, que no 'ns va fer falta, no 'ns várem basquejar. Com anys que s' hi ha, las cosas van tan be al art de la terra, li várem tardar dos anys á correspondre. Mes li havíam de donar los diners d' un tocino que 'ns havíam venut á Vich, y 'ns havíam donat cinch duros de plata, y onze

ab cartutxos de quartos. Ab aixó 'm va caldre buscar qui me 'n volgués fer lo cambi ab una pessa d' or. Y prou va costar; y encara vaig haver de fer duas horas de camí ab aquells diners á coll, que 'm cuydavan á ofegar; y després duas més pera portar al Andreu la seva unsa rodona.

Mireu, may he tingut tan bella alegríá com aquella tarde quan me 'n tornava á casa sense cap diner, eixint d' haver pagat aquell deute. Prou li vaig dir de bon cor, que si may per may li fes falta quelcom de casa, no més aixecá 'l dit: tant per ell, com per en Semol, que m' hi havia recomanat.

Y ja se sab, lo mon roda. Y 'l pare d' aquest xicot ja no 's devia recordar ni de mí ni d' aquell servey que m' havían fet á casa seva, y que may més á n' á mí se m' havia esborrat de la memoria. Y per la quinta d' antany, ve que 'l baylet li surt soldat, y aixó pla de dirme que li fes menester cap ajuda ni res, quan jo sabia que s' anava á deixar posar un corbatí per no gosar traure la cara .. ¡Cóm s' entén! Y en Pau ho hauría permés?

—Noy—dich á n' al pare d' aquésta.—Pobres hem estat sempre: pero avuy ab tot y aixó encara 'ns sobran duas ó tres doblas de quatre per fer fermansa al hereu de cal Semol. Si pot ser avuy, no esperis demá: y véstenhi y digas al avi que si no te memoria que mengi cuas de pansa: es á dir que hi vas per ferli 'l compte del interés que ha pogut guanyar ab tants anys aquella unsa d' or.

Y... y vet aquí, que ara més tart, lo seu bordegás, aquesta bona pessa... que 'ns torna la visita, y com si no haguessem tret be 'l compte... ve, y se 'ns ne porta la pubilla... Veyéu quin acudit! Y qui li gosa dir res,... si per mí, encara en aquella casa no s' han cobrat tot l' interés d' aquella dobla de quatre!

MARTÍ GENIS.

Ja tothom ha marxat; l'estiu s'emporta
ilusions y sospirs á novas terras
y la ciutat no es més que un cementiri,
florint la joventut per los vilatjes.
Paraulas del amor que 'l vent allunya,
embolcalladas restan entre 'ls boscos,
y ninetas gentils que feyan dolsa
la nostra estada en nits d'hivern, ja fugen.
¡Oh jorns d'estiu, qué tristos jo vos trobo
allunyat de tothom y del bullici!
La ciutat que un bell temps m'aconhortava
sembla badanta fossa que m'espera.
No hi trobo caras conegudas; trobo
no més que gent que adelerada corre
esma-perduda perquè 'l vil negoci
á corre-cuyta 'ls fuig d'entre las urpas.
Aixó no es viure. Activitat febroso
lo seny aixuga y nostre ser corseca.
Veni ab mí las tardes melangiosas,
las nits plascentas y los jorns espléndits.
ahont l'esperit y 'l pensament s'enlayran
y 's barrejan ensemps en mars de ditxas.

*
*
*

Ja ve l' hivern; la neu de la montanya
exhala una fredor que 's filtra al cor,
y xiula 'l vent vinclant las brancas secas
que despullá l' alé de la tardor.

Ja no s' ouhen los cants que en la verneda
entonavan verdums y rossinyols;
tot resta sech y mut; sols la ventada
aixeca núvols d' esglayosa pols.

¿Qué 's feren aquells temps plens d' alegría
y aquells dias serens y perfumats,
y las tébias vespradas delitosas
propicias per los cors enamorats?

Romiatjes joyosos ja passaren,
passaren las cansons vessant d' amor,
y vingueren los dias d' anyoransa
voltats de soletat y de tristor.

Torneu aviat, diadas d' hermosura,
que frisós ja os espera lo cor meu,
y als raigs del sol espléndit de ventura
caldejeu eix terror rublert de neu.

*
* *

Quan en la nit tranquila
s' apaga la remor
y 's fonen en la serra
las últimas cançons;
quan en l' espay s' agita
del taronger en flor
lo pólen ple d' essencia
que embauma nostres cors;
quan en las brancas dormen
aucells de mil colors
y al niu se bequetejan
colomas y coloms,
pel teu voltant, Elissa,
voleya un papalló,
un papalló d' aletas
d' aletas de pols d' or,
que 't diu á cau d' orella,
que 't diu ab accent dols:
tú n' ets la flor més bella,
tú n' ets l' amor, l' amor.

Quan ve la matinada
y ab ella la remor
y tornan de la serra
las aus y las cançons;
quan cauhen dels brancatjes
ahont niuhan rossinyols
las perlas que la aubada
dipositá ab sos plors:
quan raigs de sol se filtran
per dintre 'ls finestrons,

iluminant ta cambra
y acariciant ton front,
tal volta deixondante
d' un somni lo més dols,
pel teu carrer passeja
qui li has robat lo cor,
quí viu ple de frisansa
per dirte en sa passió:
tú n' ets la flor més bella,
tú n' ets l' amor, l' amor.

*
* *

En va cerco 'l consol en eixa vida;
la vida es un martiri gran, inmens;
sense l' amor ¿qué fora
sino un desert?

En va cerco 'l consol en eixa vida;
puig per més que l' amor nos brinda goigs,
son goigs ab amarguras,
riallas ab plors.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

LA ORANETA

M' estava sobre coberta
d' un vaixell que 'l mar solcava
gronxantse sens ventolina
que rissés sas velas blancas,
mentres recolzat á l' orla
pensava en ma pobre patria
y que sis anys complerts feya
que vivia en terra estranya,
quan vaig ovirar de sopte
que una oraneta volava
envers las platjas hermosas
de la terra catalana.

Mon cor que ensopit tenia
des que sortí de ma casa
perque á mos pares ja vells
tots solets abandonava,
y perque en una caseta
que ombreja una verda parra,

m' aymía de cabell d' or
restava sola ab sas gracias,
dols pler sentí quan vaig veure
que una oraneta volava
envers las platjas hermosas
de la terra catalana.

Allavors preguí á la aucella
que al arribar á la patria
digués á ma dolsa aymía
que no perdés la esperansa;
que després de la tempesta
retorna sempre la calma;
que als cors que fidels estiman
Deu jamay los desampara.
Y humitejant sas aletas
la oraneta avall volava
envers las platjas hermosas
de la terra catalana.

Seguíren mos ulls plorosos
á la oraneta cansada,
y vejí llavors somriure
uns llabis de rosa y grana,
tot somniant la dolsa hora
de trobarnos cara á cara
per dirli que dins mon cor
duya sa imatge grabada,
quan vareig perdre de vista
la oraneta que volava
envers las platjas hermosas
de la terra catalana.

Dos dias després, en terra
posava gojós mas plantas
y mos passos dirigia
á casa de ma estimada.

¡La pobreta, ángel del cel,
morí aquell jorn d' anyoransa!
Foll, vaig tornar al vaixell
y al arribar á la platja
trobí, erta en lo sorral,
la oraneta que volava
envers las platjas hermosas
de la terra catalana.

JOSEPH ALEMANY BORRAS.

Blanes, 1893.

CREPÚSCUL

Quan lo sol se 'n va á la posta,
la enllestida pageseta
deixa las feynas del camp
y á casa llur torna alegre.

Va trescant, trescant pel pla
com una fura lleugera,
cantant cançons del temps vell
que li ensenyá la avieta.

A una má porta la fals,
la fals de segar herbetas,
á la altra un ramell de flors
per adornarse 'l diumenge.

«¡Y qué bonica seré
sortint de *missa primera!*»
diu tot probantse las flors
damunt son pit que li ondeja.

*
* *

A la llinda del portal,
fent petá dolsa conversa,
tot un aixám de vehinas
enrondan á la avieta.

Del cánem cullit al seu
fila que fila la vella,
y conta historias passadas
d' aquell temps de juvenesa.

De quan ben empolaynada
en las tardes del diumenge,
fresca com un claveller
y com un Maig riolera,

als bons hereus del seu bras
feya perdre la xaveta,
tant pel seu bon repunteig
com per la alegre conversa.

*
* *

Lo crepúscul ja s' ha fos,
y un esbart de sombras negras
va devallant, devallant
de las montanyas properas.

Un arch de cent mil colors
en l' horisont viroleja,
y á la altra banda del mar
va pujant la lluna plena.

Lo toch sant de la oració
ressona grave y solemne,
y á vols, cap als verdissers,
se 'n van á joch las aucellas.

S' ajustan be los portals
y cauhen las barre-llevas...
y baix... tot baix... casa endins
se sent que 'l Rosari resan.

RAMON MASIFERN.

ADEU À MON POBLE

Adeu, país de mos somnís, que ab tot mon cor adoro!
Lo dol que avuy m' abrusa mos tristos ulls encén,
y al dirte adeu s' estronca ma veu, perque t' anyoro,
que jo d' infant t' estimo més que á sa mare 'l nen.

Adeusiau, montanyas de Recasens! Oh Albera!
Potser may més te veja de broma ab ton capell!
Adeusiau, Salinas y Castell de Cabrera!
Adeusiau, Cevenas! Adeu, Coll del Portell!

De bon matí jo obria mon finestró ab llestesa,
y al punt tots d' una ullada vos ovirava ensemps
portant de negra boyra la cabellera estesa,
de boyra pregonera del variar del temps.

Oh Santa Eugenia hermosa, que estás del mon retreta
y atraus en sent per Pascua bandadas de romeus!
Tal volta may més vegi ta antiga capelleta
bastida entre malesas d' un bras dels Pirineus.

Adeu, llar de mos pares! De sentiment m' ofego
'vuy al fermar tas portas, y 'm sento 'l cor oprés
al devallar ta escala; pels marges ensopego,
y en tant m' allunyo 'm giro pensant si 't veuré més.

Adeusiau per sempre, germans á qui flayreja
la mort pera donarvos son fret y únich bès!
Al cel, hont Deu nos vulla, mon ánima vos veja
envolts entre la gloria que al just Ell ha promés.

Adeu, mos compatricis, benehits fills d' Agullana!
Voldria á tots estrényeus juntantvos en un cor,
com nos, juntá cent voltas la típica sardana,
com nostras mans enllassa la roda del amor.

Aquí deixo ab ma vida recorts dels dias tendres,
que 'l cor jamay oblida hont aprengué á estimar.
guardéume un lloch, vos prego, per barrejar mas cendras
ab los companys que estimo dins lo mateix fossar.

J. PRATS Y SERRA.

Girona, Mars de 1893.

UN BON PARTIT *

Al següent dia de sa arribada á Larrua, la familia Bach havia rebut una apreciable visita. Era aquesta la del portador d' una carta de recomendació d' un íntim amich de don Joaquim, resident á la isla de Cuba, en la qual se li innovava que haventli manifestat don Francisco Cuberta que anava á pendre 'ls banys thermals de Larrua y recordant-se de que en Bach hi tenia casa, en la que hi passava la temporada d' estiu, tindria un plaher en que abdós fessen amigable concixensa. Per dita carta y per la conversa tinguda durant la visita, en Bach vingué en coneixement de que don Francisco era home de grossos capitals y que essent catalá de naixensa, puig era fill de Rosas, tornava á Catalunya, aixís pera refer sa salut, un tant enmalaltida pels anys de rigorós treball portat á las Antillas, com per desitj de pendre estat matrimonial ab dona de sa terra, quals costums y modo de ser segons ell no havia trobat tan á gust seu en cap dels païssos en que havia viscut.

Una volta tot sol en Bach, reflexioná detingudament sobre

* Capítol de la novela *La Montserrat*, de la distingida escriptora Donya Dolors Moncerdá, que 's publicarà dintre pochos dias.

la carta y la visita que acabava de rebre. Sens dubte l' amich d' América, á qui feya poch temps havia enviat las fotografias de las noyas y que sabia 'ls dots y circumstancias que per tots conceptes las adornavan, ho havia fet ab una doble intenció... La cosa era grossa ¡molt grossa! Un milionari veritat y no vell y ple de xacras, sino un home d' uns trenta cinch anys, de bona figura, d' agradable fesomia y d' un tracte expansiu y obert, ab lo que era impossible que las noyas hi poguessin posar cap mena de reparo. De petites lo seu pare las hi havia fet conèixer lo que valian los diners. . n' estavan empapadas fins al moll dels ossos... ell n' estava segur.

Verdaderament, la sort l' afavoria per tots cantons... Aixó era molt més de lo que podia esperar en una época en que 'ls casaments de la classe mitja van fentse més escassos de dia en dia... ¡Y pensar que quan apenas se feya una boda regular, á las sevas fillas se 'ls hi presentava ocasió de ferne una en la que podrian realisar tots sos somnis de pare ambiciós!...

Don Joaquim casi s' hauria sentit aclaparat per tanta alegría, si la realitat ab sa veu inexorable no hagués vingut á fer-lo baixar del castell de sas ilusions.

Las sevas fillas eran molt més que passadoras, y per més sort, ab tipos diferents; la Adela baixeta y rossa, la Teresina alteta y morena... aixó indubtablement era una ventatja... pero ¿y si á pesar de tot, no n' hi agradava cap? ¿Y si aquest partit colossal, inesperat, se l' emportava alguna que no si-gués cap de las sevas fillas?...

Don Joaquim reflexioná una altra estona més, y de sas cavilacions tragué en clar que era precis formar immediatament un plan d' atracció que ell, la seva dona y las sevas fillas tenian que portar á cap. Era precis enterarlas de lo que pensava pera que cada una compregués lo paper que li tocava des-empenyar. Don Joaquim passá llarga estona passejant amunt y avall del seu salonet de confiansa, formant projectes y més projectes pera la campanya que anava á emprendre... ¡De bona gana se 'l quedaria en sa casa y no li deixaria veure altrás noyas que las sevas! Pero aixó era irrealisable. L' home voldria anar al Balneari, passejar per la platja, seguir lo més notable d' aquells encontorns, distréures, divertir-se. . y ab tot aixó hauria de veure gent... ¡Quín greu li sabia en aquells instants que sa casa no 's tornés un d' aquells castells completament

aislats que havia vist en óperas y comedias, en lo cim d' una montanya y en los que, aixecant lo pont de balansa, quedavan comunicats de tota la gent de fora! Ell que tant havia disfrutat ab la societat de Larrua, en aquells instants hauria volgut véurela desapareixer com per encantament!... Donya Mercé, donya Ramona, donya Fermina, donya Narcisa y altres y altres, totes molt bonas, molt amables, pero totes ab filles pera casar, y filles ab quals graus de bellesa ell no s' hi havia may fixat, pero que en la hora present se li apareixian en sa imaginació com aquelles ninfas que figurant que surten del fons del mar, havia vist en los balls d' espectacle que en algunas temporadas s' havian representat en lo teatro del Liceo. Y lo pitjor del cas era que ab tot y que pogués lograr tenir á don Francisco tancat ab pany y clau, totes aquelles senyoras vindrian á visitarlos quan los hi escauria be, portanthi las sevas filles. Sabrian que allí hi havia un gran partit y totes, com ell mateix, tindrian ganas d' acomodarhi las sevas noyas... ¡Ell las coneixia prou y endevinava per intuició la polsaguera que aixecaria á Larrua la noticia d' un partit de las condicions d' en Cuberta! ¡Y que no hi havia que pensar en portarho reservadament! Don Francisco era francot com un aragonés y 's complavia en parlar de sos milions y en dir com lo puput dels jochs de noys, que havia vingut á Catalunya pera cercar muller...

Tot aixó era horrorós, y don Joaquim s' hauria vist perdut devant de las dificultats que li presentavan sos mateixos temors, si á la fi, resolentse á consultarho á la Teresina, que era en opinió del seu pare y tal volta no sens fonament, lo cap privilegiat de las donas de la familia, no hagués lograt tranquilisar-lo, dihentli després de pensarho un curt instant:

—M'apar que vosté no ho ha prou pensat tot aixó. En lo meu concepte, lo plan deu ésser oposat al que vosté proposa. Vosté voldria amagar don Francisco á tothom; jo soch de parer d' ésser nosaltres mateixos los qui 'ns cuydém de presentar-lo á la colonia forastera; pero presentar-lo de cert modo, aixís com si ja fos cosa de casa... Lo que ja está pres se mira com terreno vedat. ¿Va comprenent, papá, lo que vull dir? Aixís donantlo com si ja sigués *novio* d' una de nosaltres, de primer moment s' evita de que ningú 's fassa castells enlayre y al mateix temps, indirectament se 'l compromet.

Don Joaquim mirá ab admiració á la seva filla. Verdadement ab una inteligencia cultivada, las donas serian los millors diplomátichs d' Europa. En un moment la seva noya havia trobat una solució que á ell, tan espavilat, no se li hauria acudit may.

La cosa quedá, donchs, decidida. En primer lloch, se procuraria atraure á don Francisco á la casa, lo que era fácil donat á que de moment era la única coneixensa que tenia á Larrua; se 'l convidaria á dinar per lo menys un dia per altre; s' organisarian anadas á diferents fonts y hermitas; se *faria* música alguna vetllada per setmana; las noyas enviarian á cercar á la modista 'ls dós vestits que donya Francisqueta no havia volgut comprar; se repassarian las cansonetas y fantasías un xich descuydadas; s' aumentaria 'l servey ab un cuynar fet venir aposta de Barcelona, y sobre de tot aixó don Joaquim se constituiria en son company inseparable, lo que á més de posarlo en continuat contacte ab la familia, donaria ocasió á confiansas d' intimitat, com per exemple, á la dels dós que en Bach pensava donar á las noyas, sens dubte 'ls més grossos y positius de la colonia forastera. Relativament á aquesta, 's procuraria desde 'l primer moment donarli á entendre, encare que sense sentar res en definitiu, que si la cosa no era del tot feta, era poch lo que mancava pera ultimarla. Si don Francisco acceptava, com era d' esperar, eix enfilall d' obsequis, no podria menos que estar agrauidíssim á la familia Bach, ab lo qual era impossible que deixés d' intimarhi. De la intimitat á la simpatía va poch, y de la simpatía al amor encare menos.

La presentació que de don Francisco feu en Bach en lo Balneari, era la mostra de que's posava en tot son vigor aquest plan de campanya matrimonial. Mes com per be que 's lliguin los caps sempre algun se n' escapa, don Joaquim no havia pensat en que per Larrua aquest aconteixement era massa gros pera que no 's procurés per tots los medis imaginables sapiguer fins los més petits detalls de lo que passava á la casa d' en Bach, y com aquest tenia criada y cambrera, que no eran pas cap excepció de la classe, relativament á tenir las potencias molt despertas per la passió de la curiositat y del enrabonament, y com per son continuat contacte ab las senyoras, la cambrera sentia á la hora d' ajudarlas á vestir lo que tal volta havian lograt amagarli en las conversacions de la

taula, observant ab perspicacia que hauria honrat á un inspector de policia las paraulas á mitj dir y las rialletas á mitj fer que anavan del pare á la mare ó vice-versa, á cada paraula y fins á cada gesto en que s' hi creya traslluhir una inclinació envers á alguna de las noyas, fou lo cas que 'l servey de la casa sapigué als pochs dias, tan be com lo mateix don Joaquim, que la cosa distava molt d' ésser feta; y si be las senyoras de la societat de Larrua no descendiren á preguntarho á las criadas de casa en Bach, ho feren las sevas respectivas, tan desitjosas de donar esplay á la seva natural inclinació, com de fer ressaltar á las sevas senyoretas, que no son pas solas las minyonas de servey las que tenen dificultat en casarse. Exemple. 'ls Bach qué tants afanyos los hi costava agafar un bon partit per las noyas, á pesar dels dots que 'ls hi donavan.

Com se pot suposar, en un moment circulá per la societat de Larrua la nova comentada y corretjida á gust de cada hu, de que 'l casament ab l' *americano*, si be ab grans probabilitats pera la familia Bach, que segons apreciació de la viuda Calcell semblava que 'l tenian secuestrat, no era de molt tan cert com s' afanyavan en presentarlo.

Donya Mercé, donya Ramona, donya Fermina, en fi, totas las mares de las senyoretas casadoras, recordavan haver vist passar á familias conegudas en sa juvenesa fets consemblants al que passava á la casa de don Joaquim, y á las que com se diu vulgarment, las hi havia eixit lo tret per la culata, emportánsen lo nuvi objecte de tots los obsequis, una amiga decorosa que havia fet tot lo contrari, y que si be era cert que havia frequentat la casa y no havia perdut ocasió de ferse trobadissa ab lo pretengut, no havia costat als seus pares tréures un sol ral de la butxaca, ab lo que quedava confirmat lo tan conegut adagi: *casament y mortalla, del cel devalla*.

Posada en eix terreny la cuestió d' en Cuberta, en qual fortuna y aspecte simpátich, per estranyesa, tots convenian, comensá entre uns y altres una lluyta especialíssima, que 's mostrá en tot son esplendor en lo dia en que tingué lloch la anada á la font de las Alsinas. Era aquesta una excursió que tots los estius, cada una de las diversas agrupacions en que 's dividia la societat que estiuejava á Larrua, verificava en un dia diferent. L' aplech de familias que capitanejavan los Bach era casi sempre 'l que inaugurava las excursions, y desde dos-

ó tres dias avans quedavan compromesos tots los vehículs, no sols los de Larrua, si que també 'ls de las poblacions més immediatas, puig com la comitiva acostumava á constar de cinquanta á seixanta personas, eran sempre molts los ómnibus, las jardineras y fins las modestas tartanetas de que era menester fer us pera trasladar fins al peu de la montanya de la font á un tan regular número de personas. A Larrua hi havia també un *break* y duas cistellas, pero jamay en los molts anys en que 's verificava eixa excursió se n' havia fet us, puig á pesar de que la vanitat de cada familia s' hauria satisfet ostentantlo, lo temor de diferenciarse dels demés los havia mantingut dins la ratlla del bon sentit; y aixís se veyá tots los anys que mentres s' anava per tartanas á pobles relativament llunyans, quedavan vacants en lo poble'l *break* y las cistellas. Jutjis, donchs, de la sorpresa de don Joaquim, quan al anar vuyt dias avans de la excursió á casa 'l Tremendo, pera deixar emparaulada una jardinera, lo cotxero li digué. 'ab la gorra á la má y tot rasantse 'l cap, que feya més de sis dias que no sols tenia compromés lo faeton y 'ls ómnibus, sino que també'l *break*. podentli assegurar que de més dias enrera tenia 'l Xiquet, l'altre cotxero del poble, compromesas las duas cistellas.

—¡Pero si som nosaltres los qui destiném lo dia que s' ha d' anar á las Alsinas y jo encare no ho he dit á ningú! — exclamá en Bach donant un cop de puny á la taula, prop de la que acabava d' assentarse.

—Sempre 'n corren de novas, don Joaquim — feu lo Tremendo arronsantse d' espatllas y tornant á encasquetarse fins á las orellas la gorra que feya pochs moments s' havia tret. — ¡Qué hi vol fer, si tothom s'espabila en los temps que corrém? Es veritat que no sabian lo dia de la anada, més per aixó me diguéren. — «Tremendo, queda compromés lo cotxe per la tarde que 's vagi á las Alsinas; lo mateix si s' hi va d' aquí á sis dias, com d' aquí trenta» y jo, ja sap lo meu taranná don Joaquim, paraula es paraula: com si haguessem fet escriptura.

En Bach, restá com qui veu visions. Ell que havia cregut ésser lo primer en prevenirse, se trobava que no sols no tenia cotxe, si no que hi hauria familias que 's presentarian á la excursió ab molt més luxu que la seva. Lo *break* y las cistellas, s' ostentarian orgullosament devant d' en Cuberta, en tant

que ell, lo més rich de la comitiva, tindria que accontentarse ab un modest vehícul; tal volta una miserable tartaneta.

En Bach estava ja resolt á no fer la excursió á pesar d' haverhi convidat á don Francisco, quan trayent foch pels caixals, comptá á casa seva lo que li acabava de passar.

Donya Francisqueta se posá furiosa: volia dir á sas amigas ab totas las lletras, que 'ls hi havían faltat grosserament; volia tancarlos per sempre més la seva casa, en la que ab tanta amabilitat se 'ls havia convidat á festas y reunions y á las que tan malament corresponían. Mes la Teresina opiná que la seva mare no tenía rahó y que la cosa devía ferse de molt diversa manera; que i més endevant los semblava oportú rompre las relacions, podrían ferho, mes no en aquells moments en que era impossible que per uns ó altres en Cuberta deixés d' enterrarse de lo que passava y venir en coneixement de la sollicitut de que era objecte, y per lo tant, lo procedent á son modo de veure era que, sense dir un mot á ningú, don Joaquím prengué lo primer tren descendent y anés á Barcelona en busca del mellor *break* que trobés.

La proposició de la Teresina fou acceptada ab grans aplaudiments dels seus pares. No era cuestió de diners: encara que era de preveure que 'l *break* costaria doble ó triple per tenirlo que fer pujar de Barcelona, res hi feya. Quan las familias que 'ls havían jugat eixa mala passada, se regositjarían pensant que no podrían oferir á don Francisco mes que una modesta tartana, ells se presentarian á la excursió en un *break*, molt millor que 'l de Larrua, ja antich y deslluhit de sobras. ¡Ni que 'ls ho haguessen fet exprés! La cosa se feu, donchs, com s' havia projectat y á las duas de la tarde del dia en que devía verificarse la excursió, un hermós *break* ab un magnífich trónc y ab lo cotxero y lacayo irreprotxablement vestits, se presentá á la plassa de la Esglesia, lloch destinat pera reu-se 'ls carruatjes de la comitiva, posant en conmoció al poble y á la colonia forastera, per la que en breus moments hi circulá la nova, ab l' aditament de sumas cuantiosas relativas á son import.

La casa de la familia Bach, estava situada en lo centre de Larrua, tenint son espayós jardí tocant ab l' hort de la rectoria, qual porta falsa, costat per costat de la de don Joaquím, donava pas al carrer de las Rosas. Mes si las duas casas tenían

juntas las sortidas, no era lo mateix ab las fatxadas, ja que la rectoria tenia la entrada per la plassa de la Esglesia y pel carrer dels Avellaners la de don Joaquím, mediant d' una á l' altra, la distancia que hi omplian vuyt ó deu casetas, perteneixents á gent del poble.

Com tots los anys, lo punt de reunió de las familias era á la casa d' en Bach, la que á la hora fixada 's veje invadida ab puntualitat extraordinaria, tractantse de tan respectable número de senyoras. La cita, era pera las duas de la tarde, y á las tres pujavan en llurs respectius cotxes las diversas personas que constituhan la comitiva excursionista. En los anys precedents, en que no hi havia *break* ni cistellas, encara que cada familia tingués lo seu carruatje llogat se dividia, puig que senyoretas y joves acompanyats d' una sola *mamá*, pera cada deu ó dotze, ocupavan las jardineras, en las que 'l sexo masculí prenía lloch al cupé; seguint en retaguardia 'ls ómnibus y tartanas, ab la gent de més pes. Mes, los que en l' any que 'ns ocupa s' havían apressat á llogar los cotxes de luxo, tenían massa desitjos de lluhirlos pera ferne concessió als demás. Aixís fou que seguint l' exemple d' en Bach, qui ab marcat sentiment de sa filla Adela, tan sols havia invitat al seu *break* á don Francisco, las familias Llansás, Puigbernát, Gori y Soler, ocupavan d' una en una, sos respectius carruatjes; contrastant la estirada serietat dels ocupadors dels cotxes de luxo, ab la animació y alegría dels que ajuntats ab la fraternitat dels altres anys, després del primer serrament de cor que la vista dels *breaks* y las cistellas havia fet sentir á las *mamás* y senyoretas, se felicitavan de sos modestos ómnibus y tartanas, ja que aquéstas pareixían ésser los únichs depositaris de las riallas dels excursionistas.

Tocavan las tres en lo relotje de la parroquia quan la llarga corrua de carruatjes, passant per entre la apinyada multitud de criaturas y gent del poble, sortía de la plassa de la Esglesia y seguint pel carrer Major, girava per la riera en la que penosament pels matxos, mulas y cavalls que enfonzavan sas ferradas potas en la bullenta sorra, devían caminarhi una hora llarga fins arribar al peu de la renglera de montanyas en que está situada la font de las Alsinas.

Entrats ja á las primerías del mes d' Agost, un sol enlluhernador queya de ple damunt d' aquell llarch enfilall de ve-

hículs de tota mena, entre 'ls quals onejaven com esbeltas rosellas y capblaus, las obertas ombrelas, blavas, vermellas y rosadas, que feyan de virolat dosser, dessobre 'ls caps, bon xich esbullats pel vent, de las senyoras assegudas en los carruatjes descuberts, en los que de tant en tant fregavan las llargas brancas de las alsinas y roures, arrengherats á cada costat de la riera y entre quals nuosas socas, creixían ab hermosa ufanor, entortolligantí son brancatje, los morats alochs y 'ls blanchs ramells d' esfulladissas ridoltas.

Las cigalas ardentadas pel sol canicular, deixavan sentir son cant monótono y acompassat, al que feya d' acompanyament lo brunzit de las abellas y la passada d' algun que altre aucell, que amagat entre las bardissas vetllava 'l niu de sos filllets. Mes eixos remors de la naturalesa passavan poch menos que desaparebuts per los excursionistas, que sentían de més aprop las animadas conversas de sos companys, y més d' una exclamació *non sancta* dels cotxeros, que 's veyan obligats á xurriaquejar á las bestias, que, cada volta més penosamente, caminavan pel sorral. Sovint se deixava d' enrahonar pera fixar la vista en l' hermós panorama que arreu se descubría. Y la cosa no era per menos.

A la dreta, canyissars, boscos, serraladas y vinyas cubertas per una extensa catifa de ceps, que rumbosament mostrava 'ls diversos tons del color vert, clapat de tant en tant per la nota blanca d' alguna que altra masía poéticament escampada en lo paisatge, mentres que á la esquerra, los camps de blat y taronjerars inundats de llum. anavan descendint y esfumantse, fins á perdrers en la estirada línea de la mar, demunt de qual blava superficie s' hi veyia escampat un estol de petites barcas pescadoras, que apareixían al lluny com borrallons de neu, fets aposta pera trencar l' imponent aspecte d' aquella majestuosa immensitat que semblava confondres ab lo cel. Mes aixís com anaren atansantse á la montanya, en una de las revolts de la riera, la mar desaparegué de la vista dels excursionistas quedant en son lloch un promontori de pins, que al tapar aquell hermós panorama, paresqué que havia tancat ab pany y clau lo fresch oreig que fins allavoras los havia acompanyat, deixantse sentir ab tota sa potencia la xafogosa calda de las primeras horas de las tardes d' estiu, fentse més molestas que avans las nuvoladas de pols que blanquejavan los carruatjes.

—¡Vaya, que no es pas menester anar á l' Habana pera sentir calor!—exclamá en Cuberta, trayent son barret de *jilpi-japa*, pera aixugar las polsosas gotas de suhor que humitejavan son front.—M' apar *señores*, que aquesta excursió se devía haver fet de *madrugada*, á la sortida del sol... Quan la calor hagués apretat, hauríam sigut á lloch, y després, ab la fresca de la posta de sol, se tornava á casa.

—¡L' hauríam feta tots sols don Francisco, l' anada á la font!—saltá la senyora Bach ab tó de veritable plany.—¿No veu que aquí tothom retira á la una de la nit? ¿Cóm vol que ningú 's llevi dematí? Quan las noyas eran petites y no estavam lligats com ara ab molts de las familias que estiuhejavan aquí, ja las feyam las excursions com vosté diu, ab la fresca del matí que semblava que 'ns aixamplava 'ls pulmons y 'ns donava una vida nova. Aixís tornavan las noyas á Barcelona fetas un pom de flors, rojetas com unas rosellas. Pero ara! Crech que en lloch d' enrobustirse, s' aflaqueixen ab aquesta vida de trasbals continuat, en lo que 's fa tot, menos vida de camp. Creguí que si jo...

—¡Miri, miri don Francisco,—saltá en Bach tement per las francas declaracions de sa muller,—desde aquí ja 's veu la clotada de las Alsinas... Segueixi la direcció del meu *quitasol*. ¿Veu allá en aquella fondalada que forman eixos dos turons de color plomisch, á la esquerra d' aquells garrofers? Donchs allá hi te la font més hermosa d' aqueixos voltants. Ja veurá com no li sabrá greu la calor que encara 'ns toca passar per arribarhi. . . perque 'ls carruatjes ja no poden anar més endavant... en la primera girada haurém de baixar pera pendre un caminet entremitj de vinyas; estret, que sols s' hi pot passar de dos en dos!... Cuestió de tres cuarts escassos... pujar fins á mitj á turó y tornar á baixar. Si s' hi pogués obrir un túnel, fora cosa de cinch minuts.

Mientras don Joaquim acabava sa descripció, lo *break* doná una girada á una de las revoltas de la riera, deixant en descubert un gran espay en forma de plassa, desde ahont comensava 'l caminet indicat per en Bach. Los cotxes que portavan la devantera estavan ja desocupats, y las senyoras trayentse una á la altre, ab sos mocaderets de batista la pols del camí que cendrejava sos vestits, s' atansaren pera rodejar lo carruatje de la familia Bach.

Don Francisco siguié 'l primer en baixar y apenas hagué donat la má á las senyoras pera saltar en terra, se trobá devant seu á donya Mercé Calcell, que portava del bras á sa filla Felissia, que la seguía á peu coix.

—¿Qué s' ha fet mal la senyoreta?—preguntá en Cuberta, acostantse á las duas senyoras.

—Ca, no ha estat cosa... una girada de peu que s' ha donat al baixar del carruatje... De primer moment ni casi se 'n ha sentit, pero ara no pot caminar sens apoyarse.. casi estich tentada de tornárnosen á casa... Jo no 'm veig ab ánimo de portarla del bras tot lo camí... y la pobreta está desconsolada, de no poguer fer aquesta excursió que fa tants dias somniava!..

—Si vosté m' ho permet—digué atentament en Cuberta—jo tindré molt gust en ajudarla á portar á la font tan preciosa càrrega. Lo senyor Gori que es *médico*, pot veure si la cosa es d' importancia, y si 'l caminar no li pot ésser perjudicial, jo tindré un veritable goig en ferli de *caballero*.

—¡Aquesta dona 'm faría perdre!—exclamá de baix en baix don Joaquím dirigintse á la Teresina y á sa muller que, plenas de sorpresa, acabavan d' escoltar la manyosa sortida de la viuda Calcell.

Un sol moment li bastá á la filla gran d' en Bach pera posarse en situació, y, atansantse á la Felissia que continuava en peu repenjantse en lo bras de la seva mare, li digué ab fingida dolzor:

—¡Oh, jo també hi reclamo la meva part en aquesta obra bona! ¡No faltava més, sino que tot fos per un sol! No, no; nos ho partirém, una mica per cada hu!.. ¿Pera qué servirían las amigas?—y tot dihent eixos mots, la Teresina, agafá 'l bras que la Felissia allargava á don Francisco y ab lleugeresa digna d' un prestigitador. l' enllassá fortament ab lo seu.

Entant los joves s' havían atansat á las senyoretas, cercant parella pera fer junts lo camí; més las noyas Puigbernát, qual *mamá* perteneixía també á la lliga de senyoras que s' havia proposat conquistar al *americano* per alguna de las sevas filles, al veure que 'ls oferían lo bras alguns dels joves de la comitiva miráren á la seva mare, com preguntantli qué es lo que havían de fer.

Vacilant estava la bona senyora, quan lo seu espós, home

de bastantas llums y d' excelent bon sentit, exclamá resoltament:

—¡Deixa que las noyas vagin ab qui vullgan! ¡Ja ratlla en lo ridícul aquest assedi sens treva per un home que qui sap quan ni ab qui 's casará, ni 'ls graus de felicitat que proporcionarà á sa muller, si es que algun dia 'n té! Totas plegadas donariau sobrat material pera fer un *saynete* digne de *Don Ramón de Cruz*.

DOLORS MONCERDÀ DE MACIÀ.

LO CLAM DEL NÁUFRECH

Tot era cel y mar, y en mitj la inmensa
grandaria d' aquells cercles invisibles
la nau surava just de pura-pensa
dins del horror d' un temporal terrible.
Ho recordo, y l' espant m' esglaya encare,
congelantme en lo cor la sanch tot d' una;
vaig dar l' últim adeu á pare y mare
y á grandesas y glorias y fortuna.
Ab cel seré y mar abonansada
deixat haviam lo bell port de Rosas,
volant la nau ab l' ala desplegada
com sobre un camp de blat un vol d' alosas.
La velaria del cel era esplendent,
de blava y esmaltada y bella y llisa,
y la llántia eternal del sol lluhenta
de la dítxa del cel era divisa.
Ni una boyra tan sols, ni un sol punt negre
d' aquells que la tempesta acull per urna,
entelavan l' incendi dols y alegre
del toch d' amor, de que era 'l sol espurna.
Com aucella que vola entussiasmada
lo gra d' ordi á cercar perdut en l' era,
per durlo á la alegroya nierada
dels seus fillets, que en lo boscám l' espera,
volava la meva ánima amorosa
dret á la ardenta terra americana
que fruyts y or y nom dona abundosa
á qui donantli gloria li demana.

¡Ay! Era tan ditxós! Aixís navega
com navegava jo, essencia fina
del lliiri montanyá, quan ensopega
del raig del sol á alsarse ab la polsina.
Viatja igual la blanca papallona
quan demunt de la rosa está parada
d' una toya de flors, y dins d' un' ona
de perfums y colors es trasportada.
Pensava en quan un jorn retornaria
de Catalunya á la estimada terra,
y de nou los turons oviraria
que fan del Montserrat tan aspre serra.
Pensava en quan ma idolatrada esposa,
somialt, posaria en los meus brassos
un fruyt hermós de la passió amorosa
ab que Deu dels humans estreny los llassos,
y jo, al mirarla tan fidel á n' ella,
y tan rosat lo nin, dirlos tot d' una:
—M' ha guiat al tornar ma bona estrella
y us duch ab mon amor dolls de fortuna.
Aixís pensava quan un núvol negre
allá d' allá del cel just s' ovirava.
—¡Mal temps tením! digué 'l nostramo alegre,
perque l' udol del mar l' atalagava.
Jo vaig burlarme d' ell; blavosa y llisa
com un cristall inmens la mar se veyá.
Y, son cor, me vaig dir, es qui l' avisa
perque de véurer onas té taleya.
Ni may que ho hagués dit; una ratxada
de vent, com un bramul, del antro eixida,
tot una vela se 'n va du esquinsada
com áliga que fuig pel plom ferida.
Y com si l' espetech que de la entena
al separarse feu, la convinguda
senyal sigués de que la gran cadena
que al mar subjecta fos de cop rompuda,
bramularen horríssonas las onas,
sos crins cristallejats llensant en l' ayre,
com á dintre del bosch lleons y lleonas
s' irritan afamats de sanch al flayre.

Devall la immensitat d' un tálam negre
com la gola d' un llop, que s' extenia
al dessota del cel, privant que alegre
guaytís ni un astre que 'ns pogués ser guia,
los lloms d' aquellas feras abrahonadas
de grans montanyas se van fer carenas,
d' escumas en lloch d' arbres coronadas,
que devallavan com riuhas plenas.
Y nostra pobre nau, de nou com closca,
llensada arreu com un pastor podria
llensar la pedra de la fona tosca
ab que detura al xay que s' esgarria,
era joguina de las onas blavas
que ja li esborancavan la obra morta
com á líquits volcans que ab dolls de lavas
entravan en la nau per amples portas.
¡Quin esfereiment! L' infern en guerra
no deu ser tan pahorós quan ferm trontolla
los perns de las entranyas de la terra
venjatiu contra Deu ab ira folla.
Al cor d' aquell cel fosch que esferehia,
lo llamp sense parar zitzaguejava,
y com ulls de Satán al cel lluhia
que del mar la tempesta comandava.
Lo tró ab aquell retró que quan més minva
més fundament esclaya y esparvera,
anava rodolant de timba en timba
tal volta del Avern cercant dressera.
Lo llevant, sens parar, fuetejava
los rostres dels marins, y en lo meu rostre
calamarsada y aygua y vent llensava
donant horrors de mort á n' el cor nostre.
Las velas de la nau, ja xiulant totes,
s' havian deslligat volant perdudas:
entorn d' ella suravan rems y botas
y veyá dels marins las forsas rudas,
de tant lluytá ab la mar tan defallidas,
que ja, extenent al cel toihom los brassos,
á Deu clamávam per las pobres vidas
que nusos eran d' amorosos llassos.

Lligats molts de la nau en las entenas,
perque escombrava la coberta la ona,
cenyías, al pensar en tantas penas,
d' espinas cada cor una corona.
—¡Esposa del meu cor!—plorant cridava
un marit ja colrat pel sol d' América.
—¡Pátria meva!—tothom ab fe clamava,
tement no véurer més la terra ibérica.
—¡Fillels meus del meu cor!—un altre deya
com si 'ls besés, donant petons al ayre.
—¡Verge Santa del cor!—digué un que creya
ab la fe viva que del cel es flayre,—
los que á morir aném, y sense pares
y fills y esposos, en la pátria nostra
deixém orfes d' amor á fills y mares,
la vida esperan de pietat en mostra.
Si nos la concedeixes, Soberana
y Santa Verge que ets del mar estrella,
com creyents de fe y sava catalana
te jurém de Malgrat en la capella,
durte ab fe sacrosanta y religiosa
los sospirs de tants cors com ara esgruna
aquesta mar irada y tormentosa
que 'ns vol arreballar vida y fortuna.—
Digué, y ja més no sé, ni que sentíssem
res més jo crech los que la nau muntávam,
vam sentir un desmay com si 'ns moríssem
y al retornar en terra nos trobávam.
Calmá aquell clam de fe del mar la ira,
al endemá una nau á tots salvava,
y avuy un barco que á Malgrat se mira
davant la Verge en qui 'l marí esperava,
la prometensa es que, ab fe amorosa,
li várem du 'ls marins que vam salvarnos
y vam dá pare als fills, y á nostra esposa
l' amor quan ab amor vam abraçarnos.